

3 LÄHTÖKOHDAT

3.1 Selvitys suunnittelualueen oloista

3.1.1 Alueen yleiskuvaus

Kaava-alue sijaitsee Kirintövaaran matkailukeskuksen alueella Posiolla. Kirintövaaran matkailukeskus yhdessä Lomakeskus Himmerkin kanssa muodostavat merkittävän matkailukeskittymän ja matkailun kehityskohteen Posion alueelle.

Kuva 3. Kitkajärven maisemaa kaava-alueelta.

Posion kunta kuuluu maisemamaakuntajaossa Kuusamon vaaraseutuun, jossa maisemat ovat jylhiä ja maanpinnan muodot jyrkkäpiirteisen vaaramaisia. Vaarojen ohella pinnanmuotoja luonnehtii luoteesta kaakkoon suuntautuvien drumliinikenttien runsaus sekä monet samansuuntaiset ja lännestä itään suuntautuvat selväpiirteiset harjujaksot. Drumliinien välit ovat täynnä pieniä aapasoita tai järviä. Seudulla on myös useita suuria järviä. Alueen ilmasto on lämpösuhteiltaan voimakkaan mantereinen, mutta kosteusoloiltaan mereinen. Talvet ovat kylmiä ja sadetta saadaan suhteellisen paljon.

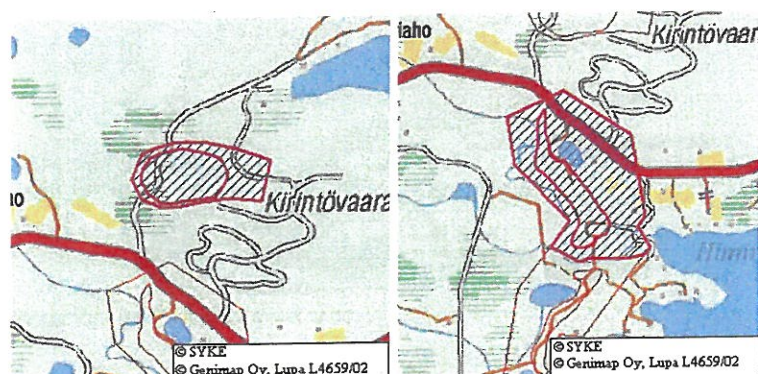
Seutu kuuluu kokonaisuudessaan pohjoisboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Metsät ovat yleensä karuhkoja kuusikoita. Runsaat suot edustavat Perä-pohjolan aapasoita, joista seudulle luonteenomainen alatyyppejä ovat Kuusamon rinnesuot.¹

¹ Ympäristöministeriö. Mietintö 66/1992.

3.1.2 Vesi- ja ilmasto-olosuhteet

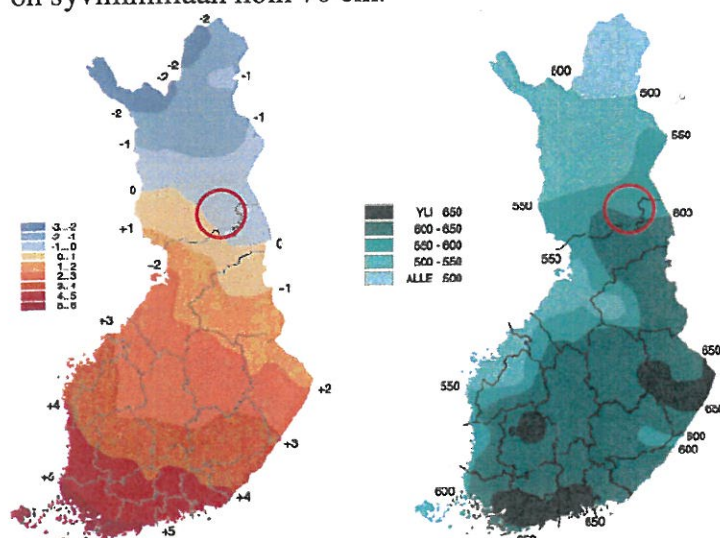
Posion kunta kuuluu Koutajoen vesistöalueeseen. Kaava-alueen läheisyydessä olevia vesistöjä ovat Kirintöjärvi ja Kitkajärvi. Kitkajärvi sijoittuu Posion ja Kuusamon rajalle, siten että Kitkasta 2/3 osaa on Lapin läänin puolella, eli Posiolla. Maaselkä eli idän ja lännen välinen vedenjakaja kulkee Riisin alueen halki. Länsiosan vedet virtaavat Kemi-jokeen ja itäosasta ne kulkeutuvat Kitkajärveen.

Kaava-alueella sijaitsee osittain kaksi pohjavesialuetta; Kirintövaara (12614108) ja Patolampi (12614101A). Molemmat pohjavesialueet kuuluvat luokkaan I eli vedenhankintaa varten tärkeisiin pohjavesialueisiin. Kirintövaaran länsireunan lähteeseen on sijoitettu kaivo, josta vesi johdetaan vanhemmalle Patolammen vedenottamolle.

Kuvat 4 ja 5. Kirintövaaran ja Patolammen pohjavesialueet.²

Alueella vallitsee lämpöoloiltaan mantereinen, mutta kosteusoloiltaan mereinen ilmasto. Talvet ovat kylmät ja sadetta saadaan suhteellisen runsaasti. Vuotuinen keskilämpötila Posion seudulla on nollan vaiheilla. Vuotuinen sademäärä on 550-600 mm. Pysyvä lumipeite tulee loka-marraskuun vaihteessa ja sulaa pois toukokuun alussa. Lumipeite on syvimmillään noin 70 cm.³

Kuva 6. Vuoden keskimääräiset sademäärä- ja lämpötilakartat.⁴

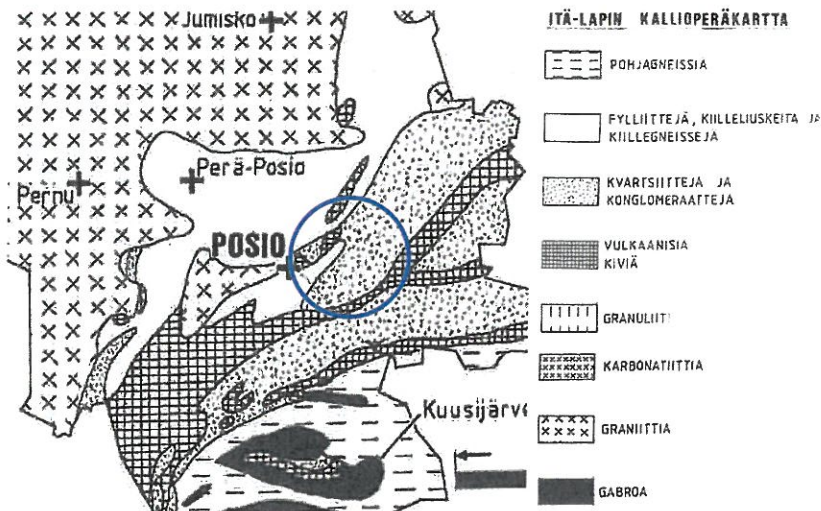
² Suomen ympäristökeskus. Hertta-tietokanta.

³ Kalela, 1973. Kuusipalo, 1996.

⁴ Ilmatieteenlaitoksen sivut – www.fmi.fi

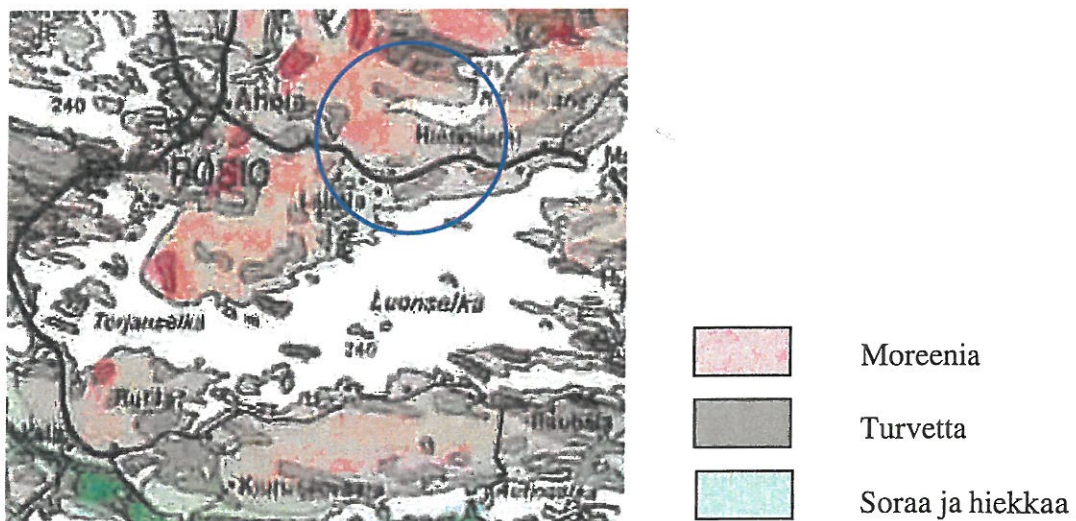
3.1.3 Kallio- ja maaperä

Posion kallioperä kuuluu Kuusamon liuskealueeseen, jossa esiintyy paikoin kvartsiitin ohella myös emäksisiä kivilajeja ja dolomiittia. Liuskealueiden kivet koostuvat suureksi osaksi sedimentti- ja vulkaanisista kivistä, jotka ovat metamorfoituneet. Pääosa vulkaanisista kivistä on emäksisiä vulkaniitteja eli vihreäkiviä.⁵

Kuva 7. Posion kallioperäkartta.

Itä-Lapin eteläosassa on runsaasti aktiivisesti virranneen jään synnyttämiä virtaviivaisia moreenimuotoja, drumliineja ja viiruja. Drumliineilla on usein kalliosydän ja sen perässä pitkä moreenihäntä, joka ilmaisee täsmälleen muodostuman synnyttäneen jäätikön virtaussuunnan. Suunnittelualue on peitteistä, maaperää muodostavat lähinnä moreeni ja turve. Soraa ja hiekkaa esiintyy maantien läheisyydessä. Kalliota alueella ei ole näkyvissä.

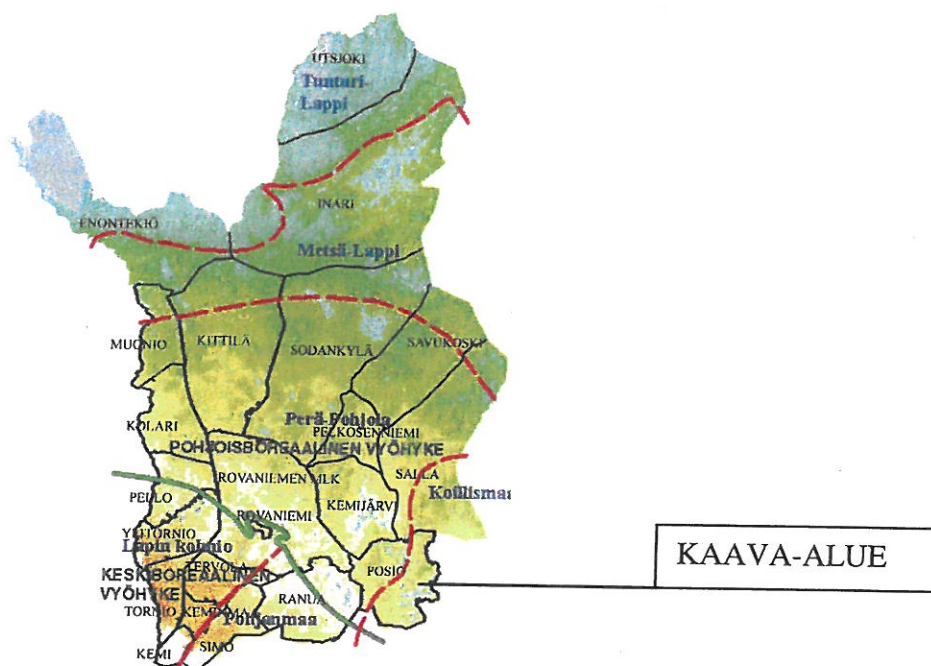

Kuva 8. Posion maaperäkartta.

⁵ Manner & Tervo, 1988.

3.1.4 Luonto

Posion seutu edustaa kokonaisuudessaan pohjoisboreaalista kasvillisuusvyöhykettä. Metsätyypeiltään Posion seutu on jaettu Koillismaan ja Peräpohjolan kasvillisuusvyöhykkeisiin. Kaava-alue sijoittuu kasvillisuusvyöhykkeiden välimaastoon. Suokasvillisuuden vyöhykejaossa Posio kuuluu Peräpohjolan aapasoiden vyöhykkeeseen.

Kuva 9. Lapin metsäkasvillisuusvyöhykekartta.⁶

Kirintövaaran alue on sinänsä harvinainen, koska mitä korkeammalla rinteessä ollaan, sitä kosteampaa on. Kosteuden määrä maaperässä vähenee alemmas mentäessä. Samalla kasvillisuustyypit vaihtuvat lehdestä tuoreeseen ja kuivahkoon kankaaseen. Kasvillisuus on monimuotoista, ruohojen runsaus metsämaastossa luo vaihtelua.

Alueen matkailullinen arvo lieene kauniissa ja mykistävässä näkymissä Kitkajärvelle. Lisäksi Posion kuntakeskuksen läheisyys on alueen arvoa nostava.

Maisematilajaossa avointa maisematilaa kaava-alueella on Hiihtostadionin vieressä oleva pysäköintialue. Puoliavoimeen luokitellaan kaava-alueen kasvupaikoista isovarpuräme matalan ja harvan puuston vuoksi, taimikkoalue sekä rakennettu alue. Suljetuun maisematilaan luokitellaan tuore lehto, tuore ja kuivahko kangas sekä kangaskorpi.

Kaava-alueen maisemaselvitys, kasvillisuustyypit sekä kulutuskestävyys on esitetty liitekartalla.

⁶ Metsähallitus, 1999.

3.1.5 Metsätyypit

Tuore lehto

Metsäkurjenpolvi-metsäimarretyyppi (GDT)

Tyypillinen tuoreen lehdon sijaintipaikka on viljava vaaran etelä- tai lounaisrinne. Pääpuulajina on kuusi. Joukossa kasvaa lehtipuista rauduskoivua ja harmaaleppää. Mäntyä on paikoitellen.

Kookasta metsäkurjenpolvea on runsaasti. Muita luonteenomaisia lajeja nimikkolajien lisäksi ovat metsätähti, oravanmarja, käenkaali, lillukka, ruohokanukka ja metsäkorte. Metsäliekosammalta ja kerrossammalta kasvaa pieninä laikkuina.

Kuva 10. Harmaaleppän juurella kasvaa metsäkurjenpolvikasvusto.

Kuva 11. Metsäimarre, lillukka ja metsätähti valtaavat alaa kangaskasvillisuudelta.

Kuva 12. Alueella virtaava puro.

Kuva 13. Puronvarren kasvillisuutta; ruohokanukka, metsäkorte, metsäimarre.

*Tuore kangas**Puolukka-mustikkatyypin VMT*

Tuore kangas vastaa tarkemmin Pohjanmaa-Kainuun puolukka-mustikkatyypin (VMT). Varvusto on rehevää ja mättäistä. Nimikkolajien lisäksi yleisinä esiintyy kanerva, variksenmarja, suopursu ja juolukka. Heiniä ja ruohoja on vähän. Sammalista seinäsammal ja metsäkerrossammal ovat tasavertaisia. Puusto on sekametsää, mutta koivua kasvaa siellä täällä kuusen ja männyn joukossa. Pihlajaa on pensaskerroksessa.

Selvitysalueen tuoreet kankaat kestävät hyvin kulutusta.

Kuva 14. Tuore kangas, puolukka-mustikkatyypin VMT.

*Kuivahko kangas**Variksenmarja-mustikkatyypin EMT*

Peräpohjolan variksenmarja-mustikkatyypille (EMT) on tyypillistä variksenmarja-, mustikka- ja puolukkakasvustot. Seinäsammal on yleisin sammal. Selvitysalueen kuivahkot kankaat ovat melko valoisia, helppokulkuisia metsiä. Puusto on tasalaatuista, pääasiassa mäntyä. Seassa on harvakseltaan lehtipuita sekä kuusta.

Kuivahkot kankaat kestävät kohtalaisen hyvin kulutusta.

Kuva 15. Kuivahko kangas, variksenmarja-mustikkatyypin EMT.

3.1.6 Suot

Kangaskorpi KgK

Tuoreet kankaat ovat alttiita soistumiselle. Ne vaihtuvat kangaskorpiin, joiden kasvillisuus muodostuu tyypillisesti tuoreiden kankaiden kasvillisuuden ja korpikasvillisuuden mosaiikista. Korphahka- ja korpikarhunsammalen runsastuminen on merkki tuoreen kankaan soistumisesta.⁷

Puusto kangaskorvella on kookasta. Kuusi on vallitseva, mutta koivua esiintyy kohtalaisesti. Tuoreiden kankaiden ruohoja, kuten metsätähti, oravanmarja, metsäkorte, esiintyy yleisesti, mutta ne eivät muodosta kasvustoja. Mustikka ja puolukka ovat kenttäkerroksen valtalajeja. Lähes yhtenäisen sammalkerroksen muodostaa korphahkasammal, korpikarhunsammal, metsäkerrossammal sekä seinäsammal. Turvekerros on ohut ja epäyhtenäinen.⁸

Kuva 16. Kangaskorpi KgK.

Kuva 17. Lähikuva kangaskorven kenttä- ja pohjakerroksen kasvillisuudesta.

⁷ Kuusipalo, 1996.

⁸ Laine & Vasander, 1993.

Isovarpuräme (IR)

Isovarpurämeen puusto on harvaa mäntyä, joukossa on kitukasvuista kuusta. Kenttäkerroksen rämevarvut ovat leimaa-antavia. Suo saattaa vaikuttaa vallitsevan varvun mukaiselta; suopursu-, vaivaiskoivuräme. Sammalkerros on yhtenäinen ja rahkasammalten vallitsema. Kangaskasvillisuutta esiintyy laikuittain, enimmäkseen mustikkaa. Ruohoja ei ole hillaa lukuun ottamatta.

Kuva 18. Isovarpuräme.

Kuva 19. Rämeen kenttä- ja pohjakerroslajeja.

Yleisesti suoalueet ovat erittäin kulutusherkkiä. Suotyypeistä kestävimpiä ovat puusuoiset suot, rämeet ja korvet. Pehmeät ja kosteapohjaiset maat ovat alttiita liejuuntumiselle ja vettymiselle. Suoalueilla reitit levenevät sitä mukaa kuin kuivempaa maata löytyy jalkojen alle, ja näin kasvillisuus tallautuu. Lumi suojaa talvella suoalueita, joten niiden kulutuskestävyyden kannalta ovat talvireitit sopivampia kuin kesäreitit.

3.1.7 Muut alueet

Alueella sijaitsevan hiihtostadionin pohjoispuolella on koivuvaltainen taimikko. Alue on yleisilmeeltään ryteikköinen. Alueella kasvaa koivun lisäksi katajaa, pihlajaa, kuusta ja mäntyä.

Kuva 20. Koivutaimikko.

Kaava-aluetta on paikoitellen hoidettu ojituksilla sekä hakkuilla, lähinnä kaava-alueen keskiosassa. Puusto näissä kohteissa on nuorta männikköä ja kasvupaikka vastaa kuivahkoa kangasta.

Kuva 21. Ojitettua metsää.

3.2 Eläimistö

3.2.1 Linnusto

FINIBA-alueet ovat kansallisesti tärkeitä lintualueita, IBA-alueet kansainvälisesti. Yksi FINIBA-alueista on Riisitunturi-Karitunturi (920255). FINIBA-alueen kriteerilajeina ovat kuukkeli ja taviokuurna.

Riisitunturin kansallispuiston Natura-alueen lintudirektiivin liitteen I linnut: hiiripöllö, kapustarinta, laulujoutsen, liro, metso, palokärki, pohjantikka, pyy, suokukko ja vesipääsky. Muita alueella esiintyviä lajeja ovat tuulihaukka, mustaviklo, harmaasieppo,

hippiäinen, hömötiainen, idänuunilintu, isokäpylintu, käenpiika, käpytikka, keltavästäräkki, kirjosiippo, kuukkeli, lapintiainen, leppälintu, metsäkirvinen, metsäviklo, niitykirvinen, pajusirkku, pensastasku, pikkukäpylintu, pohjansirkku, punarinta, puukii-
pijä, rautiaainen, talitiaainen, taviokuurna, tervapääsky, tilhi, töyhtötiainen, urpiainen, västäräkki ja vihervarpunen.

Kitkajärven linnusto on erittäin monipuolinen ja sisältää monia harvinaisuuksia sekä uhanalaisia lajeja. Kitkajärven Natura-alueen lintudirektiivin liitteen I linnut ovat ampuhaukka, kaakkuri, kalatiira, kuikka, liro, metso, uivelo ja vesipääsky.

3.2.2 Kalasto

Kirintöjärven kalaston muodostavat taimen, harjus, siika, muikku ja ahven. Kitkajärven kalastoon kuuluu edellisten lisäksi hauki.

3.2.3 Nisäkkäät

Suurista nisäkkäistä alueella asuu enimmäkseen poroja. Myös merkkejä karhuista nähdään joka vuosi.

3.3 Suojelu

3.3.1 Natura-alueet

Kaava-alueen lähistöllä on kaksi merkittävää Natura-aluetta; Kitkajärvet ja Riisitunturin kansallispuisto.

Kitkan alue (FI1101616) on liitetty Naturaan sekä luonto- että lintudirektiivin perusteella. Kitkajärvi on Suomen ainoa suurjärvi, jonka vedenkorkeutta ei säännöstellä eikä muuteta. Naturen rajausta noudattaa suurimmaksi osaksi rantojensuojeluohjelman aluerajauksia, mihin Kitkajärvi myös kuuluu. Kitkajärvi kuuluu lisäksi Unescon alaiseen kansainväliseen Project Aqua –vesiensuojeluohjelmaan. Alueen suojelu toteutetaan la-
kisääteisenä luonnonsuojelualueena.

Riisitunturin kansallispuiston (FI1301101) pinta-ala on 77 km² ja se on perustettu 1982. Ilmastoltaan alue lienee Suomen kosteinta. Alue on merkittävä pohjoisboreaalisen luonnonmetsän sekä monipuolisten rannesoiden keskittymä. Riisitunturin kansallispuistoon liittyvät kiinteästi lounaispuolella sijaitseva Karitunturin soidensuojelualue sekä alueen etelä- ja pohjoisreunoihin rajoittuvat vanhat metsät. Maaselkä eli idän ja lännen välinen vedenjakaja kulkee Riisin alueen halki. Länsiosan vedet virtaavat Kemijokeen ja itäosasta ne kulkeutuvat Kitkajärveen. Kohdetta ehdotetaan myös liitettäväksi kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen luetteloon eli ns. Ramsar-kohteeksi.

3.3.2 FINIBA-/IBA –alue

FINIBA-alueet ovat kansallisesti tärkeitä lintualueita, IBA-alueet kansainvälisesti. FINIBA-alueiden joukossa ovat kaikki Suomen 96 IBA-aluetta.

Yksi FINIBA-alueista on Riisitunturi-Karitunturi (920255). FINIBA-alueen rajausta sisäl-
tää IBAn 012 Riisitunturi.

3.3.3 Vesistöalueen suojelu

Koutajoen vesistö koostuu Oulankajoen, Kitkajoen ja Kitkajärven vesistöalueista. Koutajoen vesistö on kalataloudellisesti Oulun läänin sisävesien arvokkain alue. Koutajoen vesistö on suojeltu koskiensuojelulailla. Kitkajärvi kuuluu mm. Unescon alaiseen kansainväliseen Project Aqua -vesiensuojeluohjelmaan, johon kuuluvat vesialueet on luokiteltu tieteellisesti arvokkaiksi ja merkittäviksi tutkimuskohteiksi.

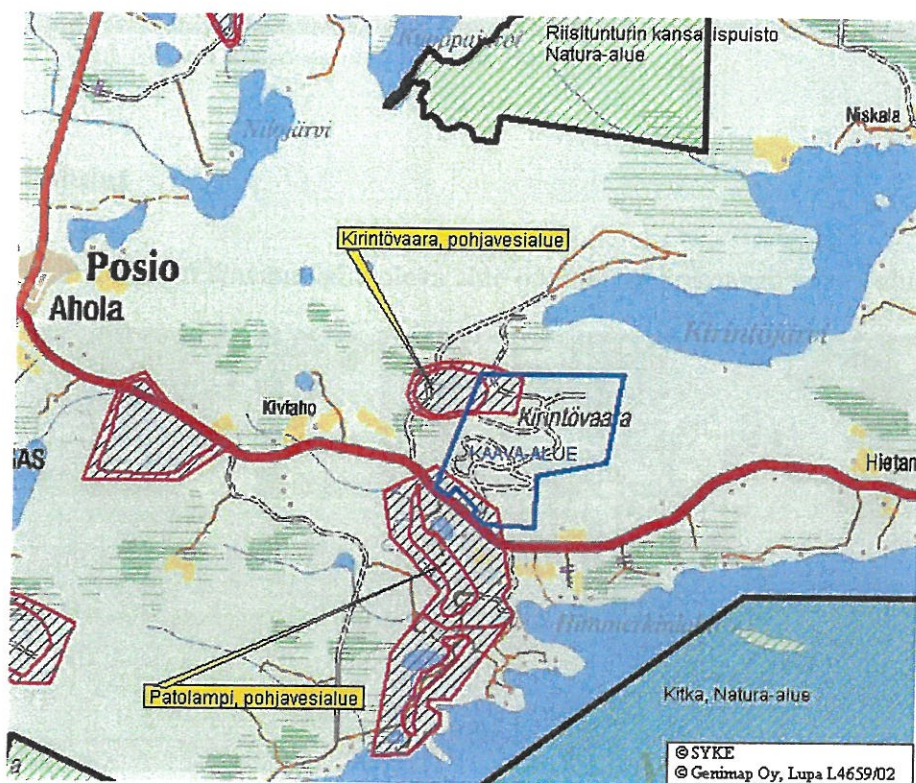
3.3.4 Uhanalaiset lajit

Kaava-alueelta ei ole löytynyt uhanalaisia lajeja.

3.3.5 Muut suojeluarvot

Posiolla ei ole valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita eikä kaava-alueelle sijoitu kulttuuriympäristö- tai perinnemaisemakohteita.

Kaava-alueelta ei ole löytynyt muinaismuistorekisteriin merkittyjä kiinteitä muinaisjäännöksiä.⁹

Kuva 22. Lähiympäristön suojelualueita.²

⁹ Kotivuori & Torvinen, 1993.

² Suomen ympäristökeskus. Hertta-tietokanta.

3.4 Näkymät

Kaava-alueelta aukeaa muutamasta paikasta erityisen kauniit näkymät etelän suunnassa sijaitsevalle Kitkajärvelle. Paikoin näkymät ovat puuston suojassa.

Kuva 23. Näkymä Kirintövaaralta Kitkajärvelle.

3.5 Epäkohdat

Kaava-alueen länsipuolella oleva alue on hakattu kokonaan kaava-alueen rajaa pitkin.

Kuva 24. Kaava-alueen viereistä hakkuualueutta.

Myös hoitamaton sorakenttä, hiihtostadionin paikoitusalue voidaan luokitella kaava-alueen epäkohdaksi.